

Logistyka w sferze magazynowania i gospodarowania zapasami – analiza ABC i XYZ

**prof. dr hab. inż.
Andrzej Szymonik
www.gen-prof.pl**

Łódź 2017/2018

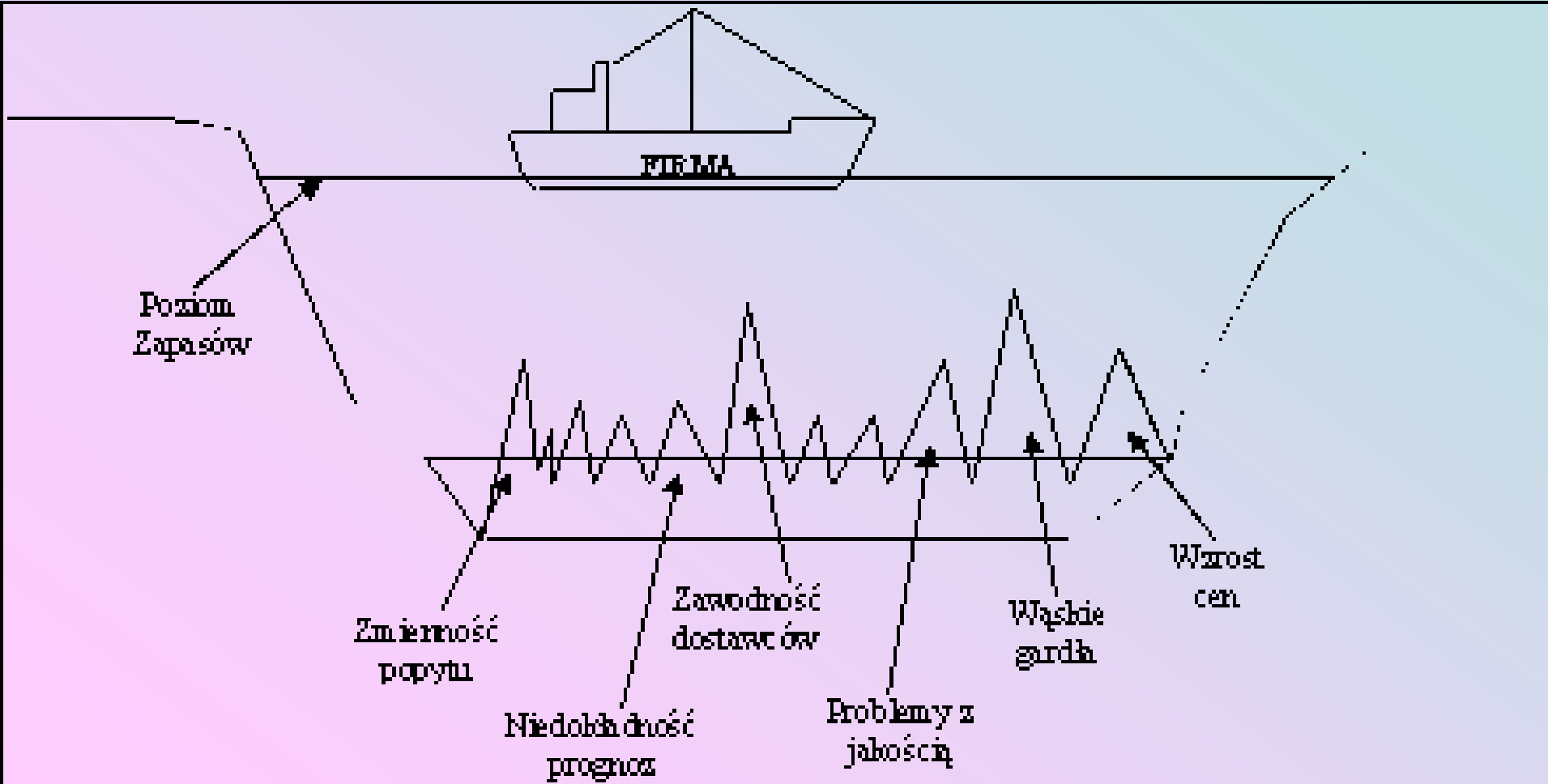
ROZBIEŻNE CELE RÓŻNYCH DZIAŁÓW PRZEDSIĘBIORSTWA

Def. zapas:

**Jest to rzeczowa, niespieniężona część
środków obrotowych przedsiębiorstwa
zgromadzona z myślą o przyszłości.**

Przyczyny powstawania zapasów w przedsiębiorstwie:

Zarządzanie zapasami

Zarządzanie zapasami:

- **ile jednostek należy zamówić (lub wyprodukować) w danym czasie?**
- **kiedy należy złożyć zamówienie?**

cd. Zarządzanie zapasami:

- które składniki zapasów wymagają szczególnej uwagi?**
- czy można zabezpieczyć się przed wzrostem kosztów zapasów?**

Cel zarządzania zapasami:

- **zapewnienie odpowiedniego poziomu obsługi;**
- **obserwacja bieżącego i przyszłego zapotrzebowania;**
- **minimalizowanie kosztów.**

Koszty

Koszty zapasów:

- **tworzenia zapasów;**
- **utrzymywania zapasów;**
- **wyczerpania się zapasów;**

Koszty tworzenia zapasów:

- **wstępne;**
- **złożenia zamówienia:**
- **ponoszone po złożeniu zamówienia (koszty przyjęcia dostawy, koszty kontroli, koszty związane z fakturowaniem);**
- **koszty związane z planowaniem i prognozowaniem zapasów.**

Koszty utrzymania zapasów:

Koszty zapasów:

- **kapitału (utraconych możliwości);**
- **ubezpieczenia;**
- **ubytków i kradzieży;**

Koszt magazynowe:

- **koszty przestrzeni magazynowej, energii, wody itp., inne koszty magazynowe;**
- **koszty prac magazynowych;**
- **biurowe koszty magazynowe.**

Koszty wyczerpania zapasów:

- **przestojów lub zmniejszenia wolumenu produkcji;**
- **awaryjnego zwiększania zapasów;**
- **utraconej reputacji, w tym kary umowne.**

Czynniki warunkujące i wpływające na wielkość zapasów

Czynniki warunkujące wielkość zapasów:

- **rodzaj popytu**
  - popyt niezależny lub popyt zależny;
- **polityka zapasów w przedsiębiorstwie**
  - strategia „pchania” lub strategia „ciągnięcia”;

RODZAJE POPYTU

popyt niezależny (autonomiczny)

popyt na wyroby gotowe (suma czynników systematycznych i przypadkowych)

popyt zależny (indukowany)

popyt oparty o zamówienia odbiorców i prognozy popytu niezależnego oraz strumienie zużycia w procesie produkcji

STRATEGIA CIĄGNIENIA A STRATEGIA PCHANIA

strategia pchania

strategia ciagnienia

cd. Czynniki warunkujące wielkość zapasów:

- **wymagany stopień dostępności produktu z zapasu**
  - **kategoria zapasu,**
  - **poziom obsługi klienta;**
- **metody odnawiania zapasów;**
- **stopień wykorzystania TI;**
- **stosowane metody produkcji (ESP, tradycyjna, małoseryjna itd.).**

Czynniki wpływające na planowanie zaopatrzenia materiałowego:

- rynek (wahania koniunktury, ostrzejsza konkurencja - globalna, dostosowanie się do potrzeb odbiorców, skracanie cykli życia produktu);**
- procesy produkcyjne (zmniejszenie zamrożenia robót w toku, wzrost wykorzystania maszyn i urządzeń, skracanie cykli produkcyjnych, skracanie czasów przebrojeń);**

cd. Czynniki wpływające na planowanie zaopatrzenia materiałowego:

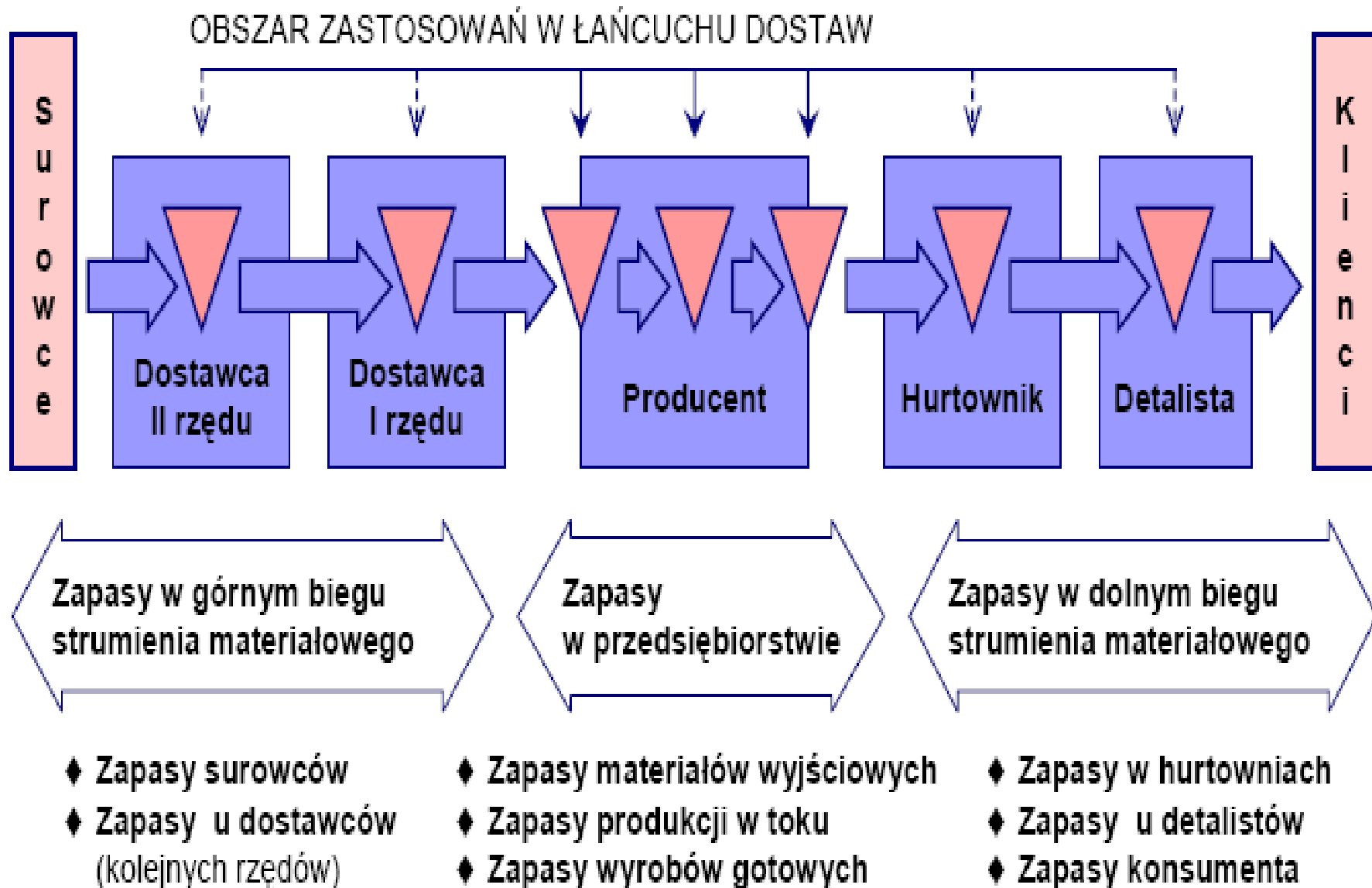
- przedsiębiorstwo (przemysł wysokiej techniki, nowe technologie, malejąca stopa zysku, konieczność poszerzania asortymentu, krótsze terminy dostaw, utrzymywanie minimalnych zapasów, mniejsze serie produkcyjne, rosnące koszty robocizny, rozwój systemów transportowych);**

cd. Czynniki wpływające na planowanie zaopatrzenia materiałowego:

- nowoczesne systemy zarządzania oparte o nowoczesne technologie informatyczne;**
- nowe techniki komunikacji oparte o nowoczesne technologie informatyczne (Internet) sprzyjające zaopatrywaniu np. w systemie JiT (dokładnie na czas).**

Gdzie powstają zapasy?

Zapasy w łańcuchu dostaw

Miejsce powstawania zapasów:

- **wejściowe” są to zapasy powstające w efekcie funkcjonowania działu zaopatrzenia przedsiębiorstwa lub w górnym biegu strumienia materiałowego w łańcuchu dostaw;**

cd. Miejsce powstawania zapasów:

- **„wewnętrzne” powstają w trakcie procesu produkcyjnego i obejmują materiały, które zostały już wydane do produkcji i nie są jeszcze przetworzone, produkcję w toku i wytworzone produkty, które pozostają jeszcze „na stanie” działu produkcji (w łańcuchu logistycznym dotyczą tylko wybranego ogniwa i określa się je najprościej mianem zapasów w przedsiębiorstwie).**

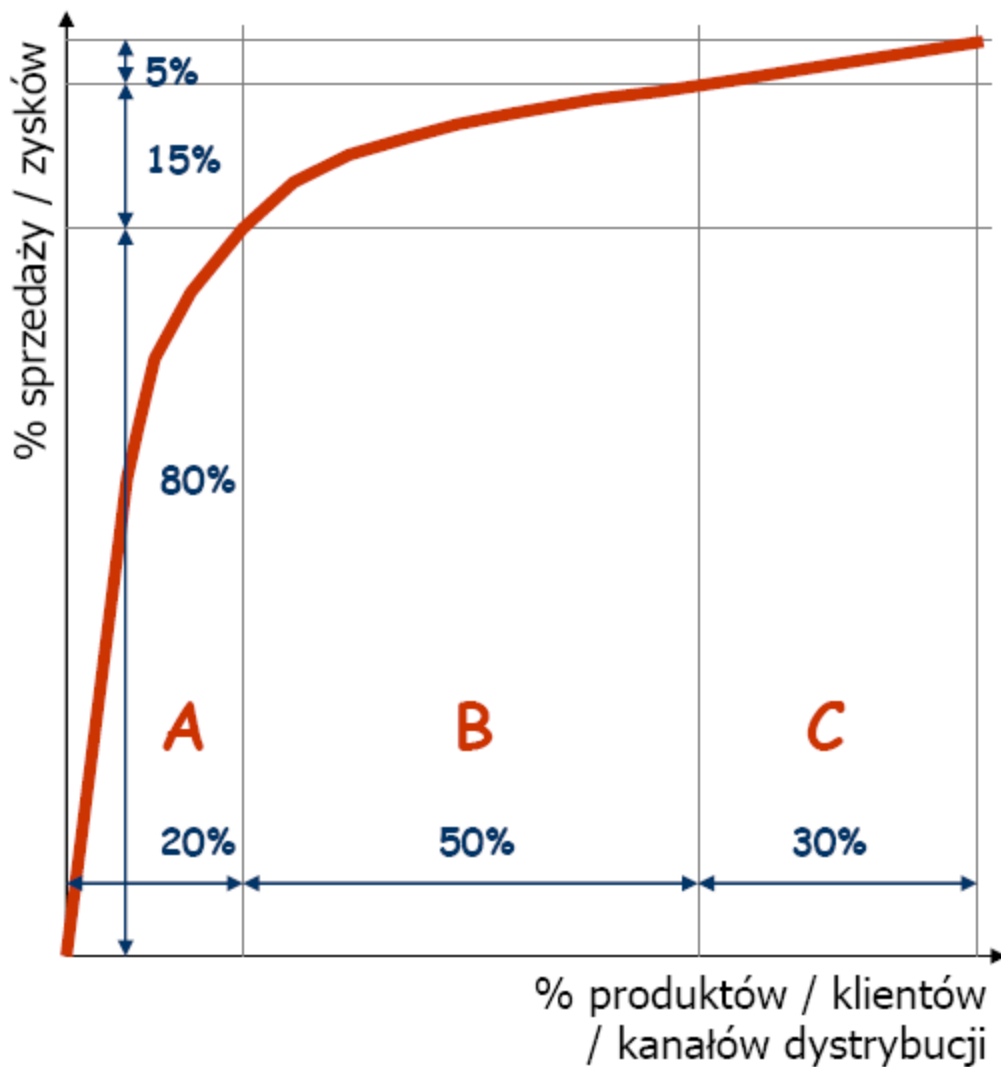
cd. Miejsce powstawania zapasów:

- **„wyjściowe” najczęściej są to już wyroby gotowe, którymi dysponuje dział dystrybucji lub sprzedaży, a także zapasy w dolnym biegu strumienia materiałowego funkcjonującego w ramach łańcucha dostaw.**

Zadanie dla studenta:

- **Będąc szefem firmy 10 osobowej wykonującej usługi dla ludności w dziedzinie napraw i malowania pojazdów utrzymywałbyś zapasy i magazyn czy nie? Jeśli nie/tak to dlaczego?**

Klasyfikacja i rodzaje zapasów

KLASYFIKACJA WG REGUŁY ABC

Przydatna dla oceny:

- Pozycji zapasów
- Klientów
- Kanałów dystrybucji

KLASYFIKACJA TOWARÓW wg grup XYZ

kryterium: regularność popytu i trafność prognoz

grupa X: regularne zapotrzebowanie,
przy założeniu występowania niewielkich wahań
dokładność prognoz poziomu zapotrzebowania

grupa Y: występują wahania sezonowe popytu i/lub
ma miejsce regularny przyrost zapotrzebowania
prognozy zapotrzebowania są średnio trafne

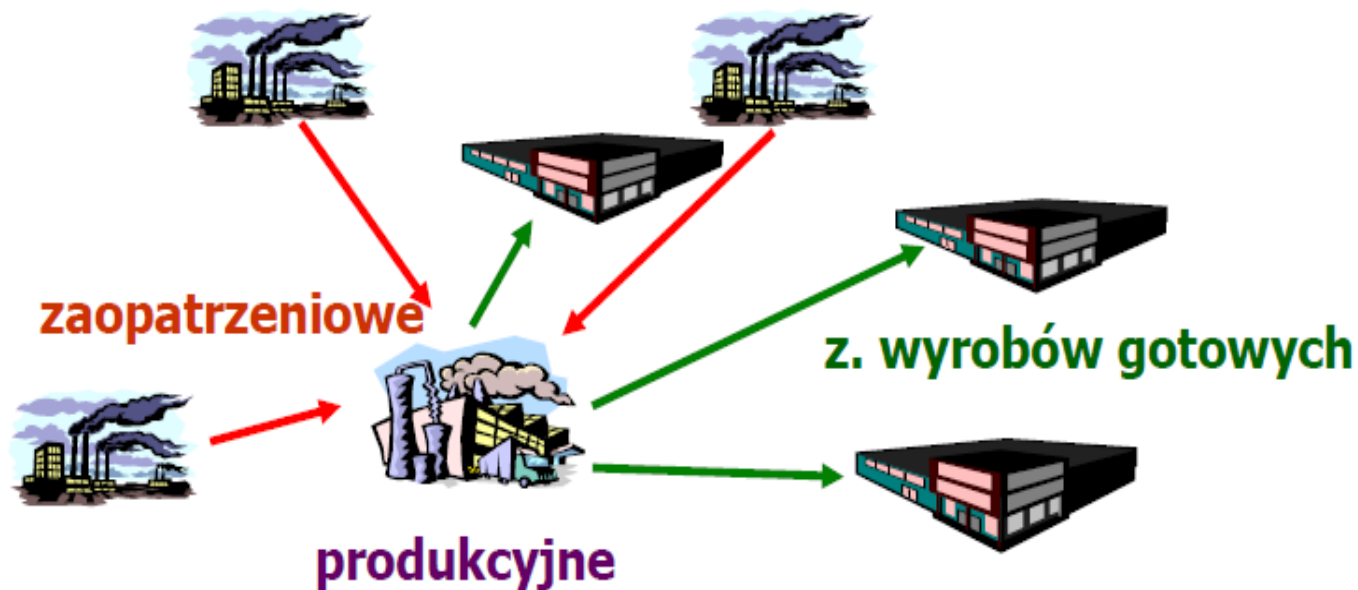
grupa Z: nieregularne zapotrzebowanie
niska dokładność prognoz

KLASYFIKACJA TOWARÓW WG REGUŁY ABC XYZ

przewidywalność popytu	sprzedaż – klasyfikacja ABC		
	A	B	C
X	centrum przychodu wysoka trafność prognoz	pozycja istotna wysoka trafność prognoz	pozycja mało istotna wysoka trafność prognoz
Y	centrum przychodu średnia trafność prognoz	pozycja istotna średnia trafność prognoz	pozycja mało istotna średnia trafność prognoz
Z	centrum przychodu niska trafność prognoz	pozycja istotna niska trafność prognoz	pozycja mało istotna niska trafność prognoz

RODZAJE ZAPASÓW (1)

w magazynach

na liniach
produkcyjnych

w drodze

u sprzedawców

Typy zapasów:

1. Zapasy międzykomórkowe wynikają z nierównomiernej pracy poszczególnych komórek przy produkcji i montażu wyrobów. Elementy wyrobów w różnych komórkach produkcyjnych wytwarzane są ze względów ekonomicznych lub organizacyjnych partiami o różnej liczebności.

cd. Typy zapasów:

**2. Zapasy wewnątrzkomórkowe
dzielimy na:**

- pozacykliczne;**
- cykliczne.**

cd. Typy zapasów:

3. Część zapasów w toku jest na stanowiskach a część poza nimi. Na stanowiskach znajdują się zapasy operacyjne Z_{cop} (należy do zapasów cyklicznych) a poza nimi zapasy międzyoperacyjne. Zapasy międzyoperacyjne obejmują zapasy oczekujące na dalszą obróbkę.

Wielkość zapasów operacyjnych cykliczny Z_{cop}

$$Z_{cop} = \sum_{j=1}^{L_{mj}} d_{ij}$$

- d_{ij} – liczba i -tych części obrabianych jednocześnie na stanowisku roboczym w przypadku j -tej operacji;
- L_{mj} – liczba stanowisk roboczych wykonujących j – tą operacje na danym rodzaju części.

cd. Typy zapasów:

4. Zapasy obrotowe Z_0 wynikają z braku synchronizacji między czasami wykonania poszczególnych kolejnych operacji i ze sposobu organizacji stanowisk oraz czasu pracy. Ich określenie jest konieczne do określenia wielkości powierzchni.

Wielkość zapasu obrotowego Z_o :

$$Z_o = \left(\frac{T_i}{t_j} \right) k - \left(\frac{T_i}{t_j} \right) k + 1$$

T- okres w którym nie zachodzą zmiany w obciążeniu stanowiska

i – liczba stanowisk na których wykonuje się operacje w czasie **T**

t_j - czas jednostkowy wykonania operacji;

k – numer operacji

cd. Typy zapasów:

5. Zapasy transportowe Z_t wynikają z warunków przekazania, przemieszczania elementów na linii produkcyjnej.

Wielkość zapasu transportowego Z_t

$$Z_t = \frac{T_{dost}}{t}$$

- T_{dost} – czas między dwoma dostawami pakietu transportowego lub partii części z jednej operacji na drugą;
- t – takt spływu produkcji.

cd. Typy zapasów:

6. Zapasy kompensacyjne Z_k

tworzy się dla wyrównania różnic wydajności robotników w stosunku do wydajności normatywnej.

cd. Typy zapasów:

7. Zapasy awaryjne Z_a niezbędne są do zachowania ciągłości produkcji w przypadku wystąpienia sytuacji losowych, nieplanowych.

Wielkość zapasów awaryjnych Z_a :

$$Z_a = \frac{t_a}{t}$$

- t_a – przewidywany czas usuwania awarii;
- t – takt spływu produkcji.

Metody zarządzania zapasami

Metody zarządzania zapasami:

- **ABC, XYZ;**
- **model optymalnej wielkości zamówienia – EOQ;**
- **podejście inwestycyjne;**
- **systemy planowania potrzeb materiałowych – MRP;**
- **system planowania dystrybucji – DRP;**
- **„dokładnie na czas” – JIT;**

cd. Metody zarządzania zapasami:

- **wspólne zarządzanie zapasami CMI (*Co-managed Inventory*) – dostawca i odbiorca wspólnie prowadzą działania ukierunkowane na redukcję poziomu zapasów, wspólnie kształtują dostępność produktów w łańcuchu dostaw;**

cd. Metody zarządzania zapasami:

- **wspólne planowanie, prognozowanie i odnawianie zapasów CPFR**
(Collaborative Planning, Forecasting and Replenishment) – to strategia, która wyrosła na bazie koncepcji ECR;

cd. Metody zarządzania zapasami:

- **zarządzanie zapasami przez dostawcę VMI (*Vendor Managed Inventory*) – tu dostawca jest odpowiedzialny za utrzymywanie właściwego poziomu zapasów u odbiorcy, często też (nie zawsze) dany zapas - aż do momentu jego pobrania - jest własnością dostawcy (zapas konsygnacyjny), wymaga pełnej wymiany i dostępu do kluczowych informacji.**

Narzędzia zarządzania zapasami - wskaźniki:

Produktywność zapasów – stosunek efektów, czyli przychodów ze sprzedaży, do nakładów, czyli kosztów pozyskania i utrzymania zapasów.

cd. Narzędzia zarządzania zapasami - wskaźniki:

Produktywność zapasów – P_z ,

K_p - koszty pozyskania zapasów

K_u - koszty uzyskania zapasów

W – wartość uzyskania zapasów

$$P_z = \frac{W}{K_p + K_u}$$

cd. cd. Narzędzia zarządzania zapasami - wskaźniki:

Lp.	Wskaźniki	Definicje
1.	Produktywność	wartość produkcji / koszty materiałów
2.	Produktywność wyrobów gotowych	wartość produkcji / koszty wyrobów gotowych
3.	Udział zapasów w przychodach	wartość zapasów / przychody ze sprzedaży

cd. Narzędzia zarządzania zapasami - wskaźniki:

Lp.	Wskaźniki	Definicje
4	Udział kosztów w przychodach	koszt wytworzenia wyrobów / przychody ze sprzedaży
5	Obrót zapasami	koszty utrzymania zapasów / zapas średni
6	Dynamika zapasów	zapas na koniec okresu / zapas na początku okresu

cd. cd. Narzędzia zarządzania zapasami - wskaźniki:

Lp.	Wskaźniki	Definicje
7	Struktura zapasów	stan zapasu danego rodzaju / ogólny stan zapasów
8	Udział surowców w zapasach	wartość surowców / wartość zapasu
9	Udział produkcji w toku zapasów	wartość produkcji w toku / wartość zapasu

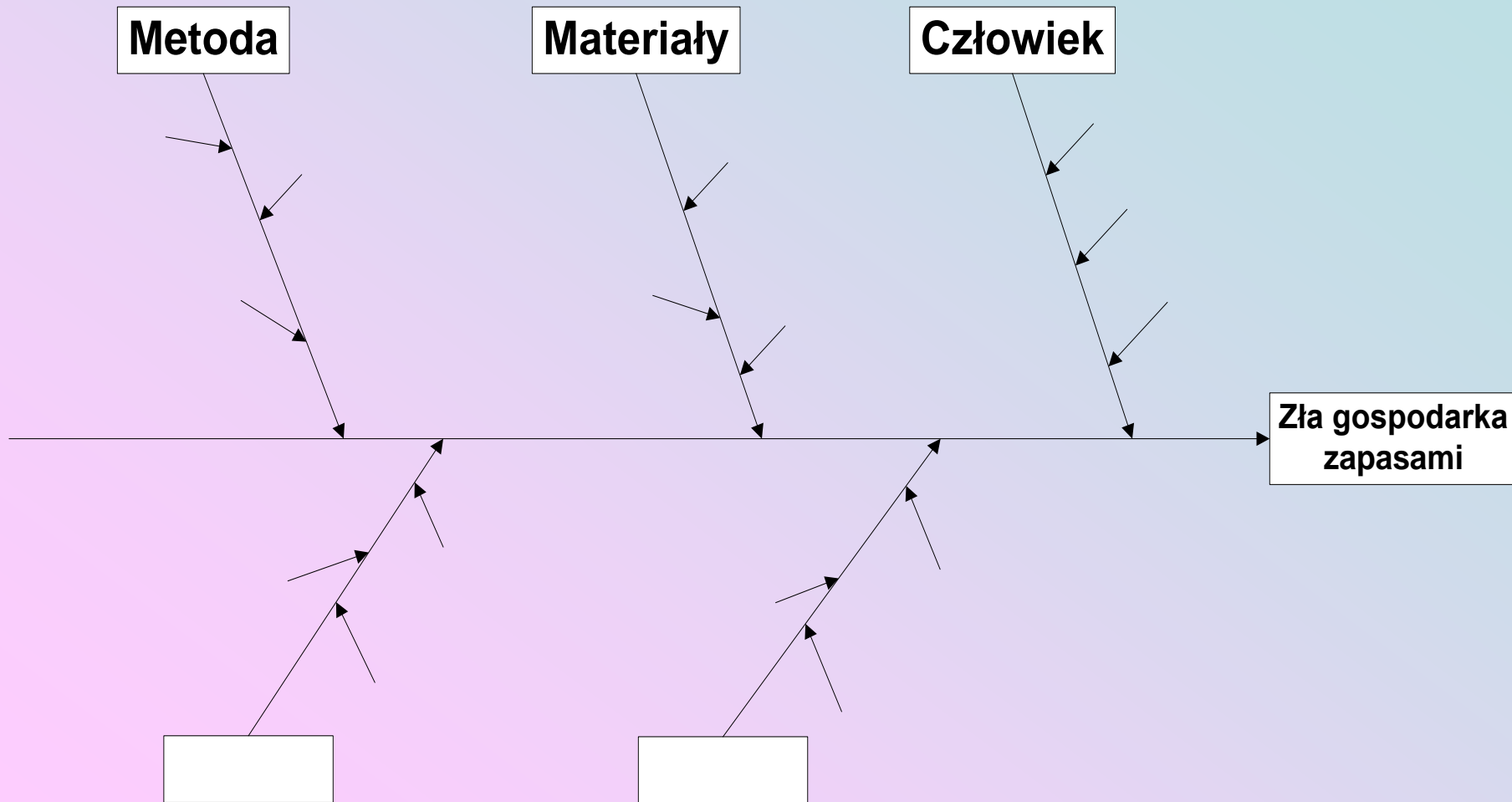
cd. Metody zarządzania zapasami - wskaźniki:

Lp.	Wskaźniki	Definicje
10	Udział gotowych wyrobów w zapasach	wartość wyrobów gotowych / wartość zapasu
11	Udział zapasu w przychodach	przychody ze sprzedaży / koszt sprzedanych zapasów
12	Przyrost zapasu materiałów	zmiana zapasu materiału / zmiany produkcji

Zadanie dla studenta:

- **Narysuj diagram przyczynowo skutkowy złej gospodarki zapasami (przepełnione magazyny).**

Diagram przyczynowo-skutkowy złej gospodarki magazynami:

Optymalna partia zakupu – przykład:

Firma zużywa rocznie $S = 50\ 000$ szt. produktu, którego cena jednostkowa $P = 11$ zł. Koszt utrzymania zapasów (obejmujący finansowanie, ubezpieczenie, magazynowanie) - C wynosi 16% wartości średniego poziomego zapasów w skali roku. Koszt jednego zamówienia jest stały (F) i wynosi 365 zł (komunikacja, transport, rozładunek). Jaka powinna być optymalna Q_{opt} wielkość jednego zamówienia?

Rozwiązanie

Optymalna partia zakupu – wzory:

$$K_c = CP \times \frac{Q}{2} + F \times \frac{S}{Q} = K_u \times \frac{Q}{2} + F \times \frac{S}{Q}$$

$$Q_{opt.} = \sqrt{\frac{2FS}{CP}}$$

S – roczne zużycie zapasów;

C – koszty utrzymania zapasów wyrażone w procentach wartości średniego poziomu zapasu w skali okresu (koszty finansowania, ubezpieczenia, magazynowania);

P – cena jednostkowa zapasów;

F – stały koszt złożenia jednego zamówienia;

Q – wielkość zamówienia;

KC – koszt całkowity;

Ku – koszt utrzymania jednej jednostki = C•P;

Kz – koszty zakupu.

Koszty zapasów przy danym poziomie zamówienia

Zamawiana wielkość	Średni zapas	Koszty utrzymania	Roczna liczba zamówień	Koszt zamawiania	Koszt całkowity
Q	Q / 2	CP(Q/2)	S / Q	F(S/Q)	CP(Q/2)+ F(S/Q)
1000	500	880	50	18250	19130
2500	1250	2200	20	7300	9500
5000	2500	4400	10	3650	8050
10000	5000	8800	5	1825	10625

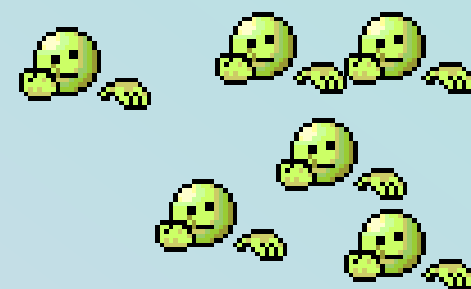
Optymalna partia zakupu:

$$Q_{opt} = \sqrt{\frac{2FS}{CP}} = \sqrt{\frac{2 \times 365 \times 50000}{0,16 \times 11}} = 4554$$

$$K_{c \min} = 0.16 \times 11 \times \frac{4554}{2} + 365 \times \left(\frac{50000}{4554}\right) = 8015$$

Optymalna partia zakupu:

- 1. Dla optymalnej wielkości zamówienia $Q_{opt} = 4554$ szt., liczba zamówień w ciągu roku wynosi $S/Q = 50\ 000 / 4554 = 10,98$ (~ 11);**
- 2. Poszczególne zamówienia powinny być składane co 33 dni (360 dni / 11).**

Dziękuję za uwagę

